

П. О. СЕЛІГЕЙ

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
м. Київ, Україна
Електронна пошта: Selihey@nas.gov.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9433-0972>

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ МОВНОГО РОЗМАЇТТЯ

Глобалізація осучаснює розвинені національні мови, проте водночас прискорює занепад «малих» мов. Кількість останніх загрозливо зменшується, причому дедалі швидшими темпами. З нинішніх 7 тис. мов переважна більшість до кінця ХХІ ст. не доживе. Забезпечене майбуття мають 150–200 мов (2–3 % від загальної кількості). Серед іншого мови занепадають через те, що не виконують усіх тих функцій, що їх мала б виконувати літературна мова. З важливих сфер спілкування їх витісняють комунікативно потужніші мови. Чим менше мова обслуговує суспільно значущих сфер, тим рідше її використовують, тим швидше вона знецінюється й занепадає.

До традиційних параметрів життєздатності мов (кількість носіїв, наявність писемності й державного статусу, унормованість, сфери вжитку, економічна потужність) у наш час додався ще один — присутність мови в комп'ютерному середовищі, її цифрова оснащеність. За цим критерієм мови розподілено на три групи: 1) мови, які здійснили цифровий стрибок; 2) мови, які виявили цифровий потенціал; 3) мови, які не змогли подолати цифрового порогу. Звідси очевидні їхні перспективи у ХХІ ст. Найбільші надії на збереження мовного розмаїття пов'язані з поступом технології машинного перекладу. У майбутньому він візьме на себе функції міжнародної мови: уможливить писемну й усну взаємодію всіх з усіма без необхідності знати мову одне одного. Удосконалений машинний переклад — це не тільки зручність для мовців, а й спосіб підтримати багатомовність, шанс уберегти від занепаду численні національні мови. Можна очікувати, що завдяки машинному перекладу різко послабиться конкуренція мов за сфери вжитку, натомість розпочнеться їхня коеволюція, тобто паралельний, безконфліктний розвиток.

Ключові слова: мовне розмаїття, міжмовна конкуренція, життєздатність мов, машинний переклад.

Чи не найбільш визначальна тенденція, що активно змінює наше життя сьогодні й ще активніше змінюватиме його завтра, — глобалізація. Усю світову історію можна уявити як багатомісячний процес взаємного зближення народів і формування єдиного людства. Схоже, з поширенням інтернету цей всесвітньо-історичний процес наближається до кінцевої мети, і нам випало на долю бути свідками його завершальних етапів.

Серед безумовно позитивних наслідків глобалізації — нищення бар'єрів, що сповільнюють вільний обіг капіталів, товарів, інформації. Завдяки

P. O. SELIHEY

O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

E-mail: Selihey@nas.gov.ua

<https://orcid.org/0000-0001-9433-0972>

GLOBALIZATION AND PROBLEMS OF LINGUISTIC DIVERSITY

Globalization modernizes developed national languages, but accelerates the decline of «small» languages. The number of the latter is decreasing dangerously, and at an increasingly rapid pace. Of the current 7,000 languages, the vast majority will not survive to the end of the 21st century. 150–200 languages (2–3% of the total) have a secure future. Among other things, languages fall into decay because they do not fulfil all the functions a standard language should fulfil. They are displaced from significant spheres of communication by more powerful languages. The less a language serves the socially significant spheres, the less often it is used, the faster it depreciates and decays.

The traditional parameters of language vitality (number of speakers, the presence of writing and state status, standardization, areas of use, economic power) are now joined by another one — the presence of the language in the computer environment, its digital equipment. According to this criterion, languages are divided into three groups: 1) languages that have made the digital leap; 2) languages that have shown digital potential; 3) languages that have not overcome the digital threshold. Hence, their prospects in the 21st are evident.

The greatest hopes for the preservation of the linguistic diversity are associated with the progress of machine translation technology. In the future, it will assume the function of an international language: enabling written and oral interaction of everyone with everyone without the need to know each other's language. Improved machine translation is not only a convenience for speakers, but also a way to support multilingualism, a chance to preserve the numerous national languages. It can be expected that thanks to machine translation, the competition of languages for spheres of use will sharply weaken, instead their co-evolution will begin, that is, parallel, conflict-free development.

Keywords: linguistic diversity, interlingual competition, language vitality, machine translation.

Дата надходження до редакції — 28.06.2022

Дата затвердження редакцією — 30.06.2022